

Завідувач відділу економіки та управління загальною середньою освітою Інституту педагогіки НАПН України

**КАЛІНІНА
Людмила Миколаївна**

Доктор педагогічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України

**Наукова школа «Управління розвитком освіти»
Інституту педагогіки НАПН України (1991-2018 рр.)**

Утвердження України як незалежної сучасної демократичної держави зумовило потребу в створенні власного національного простору та наукових шкіл, а також спричинило руйнування наукових просторів колишніх радянських республік. З 1991 року стартував інноваційно-конструктивний етап творення нової наукової управлінської школи в Інституті педагогіки Національної академії педагогічних наук (НАПН) України на базі лабораторії управління освітніми закладами та набутого попереднього доробку внутрішнього адміністративно-командного управління радянської доби та викликів і запитів часу.

Для другої половини 90-х років ХХ століття характерним був новий етап у становленні наукової школи під впливом усталених традицій та наукового здобутку управлінських підрозділів УНДІПу упродовж 65 років, ефективних практик європейських шкіл менеджменту та багатовекторного розвитку інформаційного суспільства в країні. Це етап розвитку нових напрямів і здійснення системних фундаментальних досліджень, детермінованих соціально-економічним реформуванням у країні, глобалізаційними, інтеграційними та модернізаційними процесами, синергетично-інформаційною парадигмою, демократично-інноваційними засадами розвитку феномена державно-громадського управління в галузі освіти. Ключову роль у становленні наукової школи починаючи з 1989 року відіграв керівник лабораторії управління наукових основ управління народною освітою професор Михайло Петрович Легкий (1989-1990 рр.), який з 1990 року став ученим секретарем Інституту педагогіки АПН України та підготував 14 кандидатів педагогічних наук з проблем організації управління освітою на інноваційних засадах.

Упродовж 1996-1998 років було здійснено фундаментальне дослідження «Управління навчально-виховними закладами в умовах соціально-економічного реформування» під керівництвом В.М. Зоц (завідувач лабораторії, 1996-1997 рр.) та Л.М. Калініної (завідувач лабораторії з 9 грудня 1997 р.) за результатами якого підготовлено посібник «Школа на рубежі століть: управлінський аспект» (Гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України», 1999 р.). До авторського колективу входили провідні учені в галузі управління освітою: Л.М. Калініна – завідувач, керівник науково-дослідної роботи (НДР) та наукового колективу, кандидат педагогічних наук, професор М.П. Легкий, професор І.П. Жерносець; М.П. Лукашевич, доктор педагогічних наук; Н.М. Островерхова, кандидат педагогічних наук, доцент; В.В. Сгадова, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник; В.М. Зоц, кандидат педагогічних наук, доцент; Л.І. Даниленко, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник; П.І. Дробязко, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник; І.Г. Осадчий, кандидат педагогічних наук, В.О. Затуренська кандидат економічних наук, старший науковий співробітник; Л.А. Онищук, кандидат педагогічних наук, науковий співробітник.

Відродження національної системи освіти зумовили на той час істотні інноваційні зміни в діяльності педагогічних колективів і змісті, формах і методах діяльності керівників, модернізацію освітньої мережі та створення нового покоління закладів освіти, що слугували стартовим майданчиком для реформування системи управління освітою на нових концептуальних і організаційно-економічних засадах педагогічної інноватики, проектного менеджменту, демократизації та були предметом дослідження творчого наукового колективу. Відтоді, щороку, упродовж двадцяти років виходили друком десятки наукових праць професіоналів творчих наукових колективів під керівництвом Л.М. Калініної за результатами НДР «Управління навчально-виховними закладами в умовах оновлення змісту освіти» і (1999-2001 рр.). Починаючи з 2002 року управлінські пошуки здійснювалися відповідно до визначених основних напрямів досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні Академією педагогічних наук за такими напрямками: «Функційний підхід до управління загальноосвітніми навчальними закладами» (2002-2004 рр.), «Організаційно-педагогічні умови управління якістю освіти в загальноосвітніх навчальних закладах» (2005-2007 рр.). Наприкінці 2007 року в педагогічній науці виокремлено новий шифр спеціальності 13.00.06 – теорія та методика управління освітою та напрям педагогічних досліджень «Якість освіти. Управління розвитком освіти», що певною мірою детермінували проблематику наукової підготовки здобувачів наукового ступеня та проблематику НДР лабораторії на наступні роки; «Формування управлінської культури керівника школи» (2008-20011 рр.), «Теорія побудови і технології впровадження організаційних механізмів управління діяльністю ЗНЗ» (2012-20014 рр.) «Теорія і технології управління ЗНЗ як активними соціально-педагогічними системами» (2015-2017 рр.). На початку 2018 року розпочато нове фундаментальне дослідження «Організаційно-педагогічні та економічні засади функціонування опорних закладів освіти як центрів управління в умовах децентралізації».

Напрями фундаментальних і прикладних досліджень наукових колективів управлінського підрозділу Інституту педагогіки НАПН України змінювалися упродовж 25 років, але з 1997 року під час здійснення восьми фундаментальних досліджень під керівництвом Л.М. Калініної завжди були спрямовані на модернізацію управління освітою, інноваційний розвиток Людини Культури цифрової доби, загальнолюдських та європейських цінностях.

Вагомий внесок у розвиток сучасної наукової школи «Управління розвитком освіти» Інституту педагогіки НАПН України зробили відомі, не лише в Україні вчені та керівники високого гатунку Михайло Легкий, Валентин Маслов, Борис Андрієвський, Валерія Пікельна, Іван Жерносець, Ольга Зайченко, Людмила Забродська, Валентина Затуренська, Микола Лукашевич, Людмила Онищук, Іван Осадчий, Людмила Паращенко, Ганна Тимошко, які ефективно виконували дослідницькі, освітні та прогностичні функції, творили провідні тенденції поступу наукового управління освітою.

У межах наукової школи підготовлено 9 докторів і 50 кандидатів педагогічних наук за спеціальностями 13.00.06 – теорія і методика управління освітою, 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, 25.00.02 – механізми державного управління, які ефективно реалізують державну освітню політику, понад 150 кандидатських і докторських дисертацій пройшли експертизу. Нині здійснюють наукові пошуки та продовжують розвивають інноваційні ідеї наукової школи «Управління розвитком освіти» креативний колектив відділу економіки та управління ЗСО: завідувач відділу професор Л.М.Калініна, провідні наукові співробітники Л.І. Паращенко, В.В. Мелешко і О.М. Онаць, старші наукові співробітники М.О. Топузов, Г.Д. Матвеева, Я.Є. Стемковська, Н.І. Лісова, наукові співробітники М.М. Малюга, Л.М. Попович. Науковий консультант відділу – почесний академік НАПН України, заслужений працівник освіти України В.І. Маслов.

Доробок управлінської наукової школи з 1991 року втілений вченими в ретроспективі розвитку вітчизняної управлінської думки, в новаторських теоріях інформаційного менеджменту в сфері освіти, синергетичній теорії БМ-систем, теорії державно-громадського управління активними системами, концепції аналізу якості уроку як педагогічної системи та авторських закладів освіти, теоретично обґрунтованих моделях, технологіях і механізмах державно-громадського управління, знайшов відображення у 33 монографіях, 48 посібниках, 15 програмах для підготовки керівників освіти та докторів філософії освіти, 2 підручниках, понад 850 статей, 1 концепції, 10 методичних рекомендацій, 10 інформаційно-аналітичних матеріалах, понад 150 тезах із якими можна докладно ознайомитися на сайті електронної бібліотеки НАПН України (<http://lib.iitta.gov.ua/view/divisions/leem/>; <http://lib.iitta.gov.ua/view/divisions/emcsed>).

Результати НДР творчого наукового колективу є соціально затребуваними за наявними показниками індексів цитування, зокрема індекс Хірша (h-index) відділу з 2013 року до 2018 року зріс на 9 і станом на 18.03.2018 року дорівнює 28 (h-index=28), кількість цитувань становить 2880. Другий індекс цитування індекс десятки найбільш цитованих праць відділу становить 70 (10-index =70), тобто 70 праць цитуються більше ніж 10 разів, з 2013 року він зріс на 20 найменувань праць.

Науковий колектив відділу економіки та управління загальною середньою освітою Інституту педагогіки НАПН України лише за останні 2 роки (2016-2017 рр.) нагороджений 2 грамотами - Департамент освіти і науки Миколаївської обласної державної адміністрації та районної державної адміністрації Володимирецької районної ради Рівненської області, відзначений 3 дипломами НАПН України та організаторами VIII Міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти – 2017», 3 подяками – Департамент освіти і науки Київської обласної державної адміністрації, Громадська організація АКШУ та «Асоціація керівників шкіл м. Черкаси» за вагомий внесок у створення сучасної якісної системи національної освіти, впровадження результатів науково-дослідної роботи в освітній процес та інноваційних науково-методичних і управлінських технологій, розвиток системи освіти Миколаївської області, за результативність підготовки керівників нової генерації Київської області, розвиток системи освіти міста Миколаєва та Володимирецького району Рівненської області.

У межах цієї наукової школи в 2000 році виокремилися авторська наукова школа професора Л.М. Калініної. Під її науковим керівництвом започатковано дослідження за новими науковими напрямками: інформаційний менеджмент у сфері ЗСО, стратегічний менеджмент освітніх організацій, освітній менеджмент в умовах змін і методичні засади підготовки керівників до їх упровадження в післядипломній освіті, теоретичні та концептуальні засади інноваційного, організаційного менеджменту та громадсько-державного управління складноорганізованою активною системою, економічні детермінанти управління інноваційним розвитком освіти, організаційно-валеологічні засади управління здоров'язбережувальною діяльністю в школі, організаційно-педагогічні засади управління авторською школою та ін.

Наукова школа налічує 19 успішних учених і науковців, які захистили 1 докторську (О. Пастовенський) та 18 кандидатських дисертацій (Р. Вдовиченко, Л.Грицяк, А.Грушева, Т.Давидова, О.Ісаєнко, С. Карп, Т.Кученко, Г.Матвеева, В.Мануйленко, О.Онаць, С. Петровський, І.Рябуха, М.Рябуха, Я. Стемковська, Е. Фатєєва та ін.) з соціально значущих проблем управління та професійної підготовки керівників у сфері освіти.

Під її керівництвом та спільно з її учнями здійснюються фундаментальні та прикладні дослідження з проблем модернізації управління в сфері освіти, комплексні експерименти на базі управлінь освіти і науки та управлінь освіти виконавчих комітетів міських рад у 10 областях України; 7 експериментів Всеукраїнського рівня з проблем інформатизації управління освітою та теоретико-культурологічних засад управління школою в місті Києві, Хмельницький, Миколаїв, Херсон і смт. Володимирець Рівненської області.

Дисертанти та керівники експериментальних майданчиків Всеукраїнського та регіонального рівнів продовжують реалізувати в наукових розвідках авторські ідеї професора Л.М. Калініної – синкретизму розумового, соціального та емоційного видів інтелекту та їх розвитку в різних видах діяльності, ідеї розвитку Людини Культури цифрової доби на філософських засадах екзистенціалізму та інформаційної цивілізації; розвивати, креативно інтерпретувати та поглиблювати теоретичні засади інформаційного та стратегічного менеджменту в сфері освіти, теорію державно-громадського управління активними системами, культурологічний та компетентнісний підходи до управлінської діяльності керівників. У діяльності управлінської наукової школи значна увага приділена теоретичному обґрунтуванню Базового стандарту професійної діяльності керівника Нової Української школи на нових світоглядно-філософських засадах, теорії людиноцентризму В.Кременя та синергетики Г.Хакена, формуванню та розвитку функційно-посадової компетентності керівника закладу освіти на основі опанування теоретико-методичними засадами інформаційного, стратегічного, інноваційного та школобазованого менеджменту.

У межах авторської наукової школи Л.М. Калініною опубліковано близько 300 наукових і навчально-методичних праць, з них 9 монографій, 24 посібники, 15 програм для підготовки керівників освіти та докторів філософії освіти (за бібліометрикою української науки має індекс Хірша 20).

Л.М. Калініна є головою науково-методичної ради з фундаментальних досліджень Інституту педагогіки НАПН України (з 2013 р.), науково-методичної комісії з інформатизації закладів освіти НМР МОН України (з 2011 р.), науковим консультантом Асоціації керівників шкіл України (з 1996 р.), членом науково-експертної ради Державної інспекції навчальних закладів України (1996-2017 рр.) та Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні.

Людмилі Миколаївні Калініній присвоєно Указом Президента України почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України» (2017). За вагомих особистий внесок у забезпечення розвитку педагогічної науки і освіти та відзначено Почесною грамотою Кабінету Міністрів України (2009), медаллю «Трудова слава» (2013) і лауреатським дипломом в номінації «За вагомий внесок у справу розбудови України та високий професіоналізм» (2016) Міжнародною академією рейтингових технологій і соціології «Золота фортуна». За сумлінну працю та професіоналізм має галузеві відзнаки Міністерства освіти і науки України: Почесну грамоту МОН України за вагомі наукові результати досліджень актуальних педагогічних проблем (2003), знак «Відмінник освіти України» (2004), Почесну грамоту МОН України за особистий внесок у розвиток національної освіти і науки України (2005), нагрудний знак МОН України «О.А. Захаренко» (2007) та Національної академії педагогічних наук України: нагрудний знак НАПН України «К.Д. Ушинський» (2011), медаль НАПН України «Григорій Сковорода» (2016); Диплом II ст. НАПН України як переможець конкурсу на кращу наукову роботу в номінації монографій за книгу «Система інформаційного забезпечення управління загальноосвітнім навчальним закладом» (2006), що є найбільш цитованою у профілі вченої за результатами статистики в бібліометриці української науки.

Розвиток наукової школи «Управління розвитком освіти» відділу економіки та управління ЗСО відбувається за безпосереднього професійного керівництва, узгоджених ініціатив, координації проблематики НДР та успішних організаційно-методологічних рішень на партнерських засадах очільника Інституту педагогіки НАПН України Олега Михайловича Топузова, члена-кореспондента НАПН України, доктора педагогічних наук, професора та академіка-секретаря відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України Світлани Олександрівни Сисоєвої. Протягом лише останніх п'яти роки науковий відділ перетворився на ефективно діючий науково-громадський центр освітнього менеджменту не лише для наукової спільноти школи, а й для керівників закладів освіти в Україні та її зарубіжних партнерів. Системно проводяться засідання наукової школи у різних форматах із актуальної проблематики у партнерстві з керівниками 10 експериментальних майданчиків Всеукраїнського рівня, керівниками освіти Асоціації керівників шкіл України (АКШУ, 1994 р. президент О.М. Онаць) та Асоціації керівників шкіл Республіки Біларусь (президент К.П. Петруша), з учасниками Міжнародної науково-практичної школи «Якість і економіка освіти», з менеджерами асоціації керівників шкіл Нідерландів (VVO, 2001–2006 р.), з вченими та науковцями Нідерландської школи Освітнього менеджменту (NSO) при Амстердамському університеті (2002–2005 рр.), з громадською організацією «Агенція розвитку освітньої політики» (голова правління Л.І. Паращенко) та ін.

Авторські системи і концепції

